

До разової спеціалізованої ради ДФ 58.053.046
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка
(46027, м. Тернопіль, вул. М. Кривоноса 2)

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата педагогічних наук, доцента,
доцента кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови
Тернопільського національного університету імені Володимира Гнатюка

Дацків Ольги Павлівни

на дисертацію Малоти Анастасії Анатоліївни на тему: «Методика змішаного
навчання професійно орієнтованого усного спілкування англійською мовою
майбутніх соціальних працівників», представлену
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
в галузі знань 01 Освіта / Педагогіка
зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дослідження Необхідність володіння майбутніми соціальними працівниками професійно орієнтованого усного спілкування англійською мовою не викликає сумніву і стає дедалі важливішою з появою нових соціальних і економічних викликів. Актуальність роботи зумовлена високими вимогами суспільства до рівня підготовки соціальних працівників, здатних до ефективного міжкультурного спілкування у професійних ситуаціях, потребою вдосконалення підготовки з англійської мови, зокрема вмінь професійно орієнтованого усного спілкування майбутніх соціальних працівників; відсутністю ефективної методики навчання професійно орієнтованого усного спілкування англійською мовою майбутніх соціальних працівників, а також можливостями змішаного навчання для організації освітнього процесу в сучасних умовах. Тому вважаємо, що тема рецензованого дисертаційного дослідження – «Методика змішаного навчання професійно орієнтованого усного спілкування англійською мовою майбутніх соціальних працівників», є актуальною і спрямованою на розв'язання практичних потреб навчання професійно орієнтованого усного спілкування.

Наукова новизна результатів проведених досліджень та їх наукова обґрунтованість. Наукові положення, що містяться у дисертаційному

дослідженні, є аргументованими, ґрунтуються на сучасних досягненнях методики навчання іноземних мов і культур. Сформульовані авторкою висновки та пропозиції підтверджують результати експериментального дослідження.

Дисертація містить елементи наукової новизни. У ній вперше теоретично обґрунтовано, розроблено й експериментально перевірено методику змішаного навчання професійно орієнтованого усного спілкування майбутніх соціальних працівників, яка передбачає оволодіння мовленнєвими навичками та вміннями, вміннями використовувати навчальні та комунікативні стратегії на трьох етапах (підготовчому, рецептивно-репродуктивному та продуктивному) із використанням моделі перевернутого навчання на всіх етапах та ротаційної моделі на рецептивно-репродуктивному та продуктивному етапах, поєднання аудиторного навчання, синхронного онлайн навчання та самостійної роботи в онлайн/офлайн режимах; удосконалено критерії відбору навчального матеріалу, критерії оцінювання рівня сформованості вмінь професійно орієнтованого усного спілкування англійською мовою; подальшого розвитку набуло вивчення особливостей організації змішаного навчання. Зазначені вище елементи наукової новизни мають істотне значення для галузі знань Освіта / Педагогіка.

Практичне значення одержаних результатів. Матеріали дисертації мають практичне значення. Зокрема, у роботі здійснено відбір навчального матеріалу, розроблено комплекс вправ, які частково представлені на навчальній платформі Moodle, укладено методичні рекомендації для викладачів щодо змішаного навчання професійно орієнтованого усного спілкування англійською мовою майбутніх соціальних працівників. Результати дослідження можуть бути використані під час написання підручників, навчальних посібників з англійської мови для здобувачів вищої освіти – майбутніх соціальних працівників.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Структура дисертаційної роботи відповідає вимогам до такого виду наукових праць. Роботу ілюстровано 17 таблицями, 4 рисунками та 12 додатками. Список використаних джерел включає 218 праць, 86 з яких

видано іноземними мовами. Основний зміст дисертації викладено на 178 сторінках.

Дисертація написана державною мовою та оформлена у вигляді рукопису. Її оформлення відповідає вимогам, визначеним наказом МОН України № 40 від 12.01.2017р.

У *вступі* викладено актуальність теми роботи, її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, методи дослідження, наукову новизну, практичне значення. У цій частині роботи також подано інформацію про впровадження основних положень та результатів дослідження у навчальний процес Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, Хмельницького національного університету, Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, апробацію результатів, кількість публікацій, у яких викладені основні положення та результати дослідження, описано структуру та обсяг дисертації.

У *першому розділі* дисертаційного дослідження досліджено теоретичні передумови змішаного навчання майбутніх соціальних працівників професійно орієнтованого усного спілкування англійською мовою. Проаналізовано сучасний стан дослідження проблеми навчання професійно орієнтованого усного спілкування, охарактеризовано лінгвістичні особливості професійно орієнтованого усного спілкування соціальних працівників англійською мовою, описано особливості організації змішаного навчання професійно орієнтованого усного спілкування англійською мовою. Важливим напрацюванням дослідниці вважаємо детальну характеристику професійно орієнтованого усного спілкування соціальних працівників англійською мовою, зокрема представлені у підрозділі 1.2 дисертації найбільш поширені для фахівців соціальної сфери типи діалогів та монологів, підкріплені результатами опитування викладачів, які

навчають англійської мови майбутніх соціальних працівників і практикуючих соціальних працівників (с. 48-49), а також розгорнутий аналіз лінгвістичних особливостей професійно орієнтованого усного спілкування соціальних працівників англійською мовою.

У *другому розділі* описано методику змішаного навчання майбутніх соціальних працівників професійно орієнтованого англійського усного спілкування: визначено критерії відбору навчальних матеріалів; обґрунтовано етапи змішаного навчання майбутніх соціальних працівників професійно орієнтованого усного спілкування англійською мовою; розроблено систему вправ, а також відповідні комплекси вправ; обґрунтовано модель організації змішаного навчання професійно орієнтованого усного спілкування англійською мовою майбутніх соціальних працівників. Слід відзначити детально обґрунтовану у підрозділі 2.3 модель організації змішаного навчання професійно орієнтованого усного спілкування англійською мовою майбутніх соціальних працівників, яка включає посеместровий розподіл тем, використання підсистем і груп вправ за визначеними моделями змішаного навчання, розподіл часу на аудиторні та онлайн заняття і самостійну роботу у кожній темі (с. 152-155).

У *третьому розділі* здійснено опис експериментальної перевірки ефективності методики змішаного навчання професійно орієнтованого усного спілкування англійською мовою майбутніх соціальних працівників включно з описом організації експериментального навчання; аналізом результатів експерименту і методичними рекомендаціями для викладачів. Послідовно представлено результати основного природного вертикально-горизонтального відкритого експерименту із залученням 34 учасників, проведено глибокий аналіз та інтерпретацію результатів експерименту. Валідність сформульованої гіпотези експерименту щодо ефективності запропонованої методики успішно підтверджено. У роботі запропоновано чіткі методичні рекомендації щодо використання методики змішаного навчання професійно орієнтованого усного

спілкування англійською мовою майбутніх соціальних працівників.

Висновки дисертаційного дослідження структуровано узагальнюють важливі положення дослідження та розкривають внесок автора у розв'язання представленої в дисертації проблематики. Усі висновки ґрунтуються на отриманих наукових та практичних результатах дослідження.

Список використаних джерел відображає значний обсяг використаної літератури та глибокий рівень вивчення досліджуваної проблеми. Список оформлено з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання», який відповідає вимогам МОН України до оформлення дисертації.

Додатки до дисертаційної роботи містять зразки анкет для викладачів, соціальних працівників, студентів та результати опитування, проведеного з метою з'ясування стану викладання англійської мови для майбутніх соціальних працівників. У додатках також вміщено тексти відеофонограм, які використовуються в комплексі вправ, результати експериментального навчання, зразок опитувальника студентів після експерименту і результати цього опитування. Наявний також список опублікованих праць за темою дисертації та відомості про апробацію результатів дослідження.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій в наукових публікаціях. За темою дисертації опубліковано 4 одноосібні наукові статті у фахових наукових виданнях України категорії «Б», рекомендованих МОН України для публікації результатів для здобуття наукових ступенів з напрямку, що відповідає галузі знань, за якою виконана дисертація; 4 тези доповідей у матеріалах науково-практичних конференцій. Наукові праці, опубліковані за темою дослідження, містять обґрунтовані наукові результати відповідно до поставлених завдань та характеризуються повним та якісним викладом матеріалів дисертації.

Оцінка рівня виконання наукового завдання та рівня оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Сформульовану здобувачкою мету дослідження, яка полягала в теоретичному обґрунтуванні й розробці методики змішаного навчання професійно орієнтованого усного спілкування англійською мовою майбутніх соціальних працівників, вважаємо досягнутою. Виконання наукового завдання забезпечувалось ґрунтовним опрацюванням літературних джерел, систематизацією концептуальних положень учених щодо питання змішаного навчання майбутніх соціальних працівників професійно орієнтованого усного спілкування англійською мовою, особливостей навчання і викладання іноземних мов для спеціальних цілей, розробкою відповідної методики та її подальшої експериментальної перевірки.

Основні положення дисертаційного дослідження висвітлені з дотриманням логічної послідовності, чіткого викладу інформації та структурованості поданих матеріалів. Авторка дисертаційної роботи засвідчила високий рівень володіння методами наукового пошуку, про що свідчить відповідність застосованих методів обраній стратегії дослідження та поставленим у роботі завданням, їх взаємодоповнюваність та здатність забезпечити отримання достовірних та об'єктивних даних. Теоретичні методи (вивчення сучасних вітчизняних та західних наукових джерел з педагогіки, психології, методики навчання іноземних мов, лінгвістики для визначення теоретичних передумов дослідження; аналіз освітніх програм, робочих програм, силабусів для виявлення обсягу та розподілу годин на вивчення англійської мови, вимог до рівня сформованості англійської комунікативної компетентності здобувачів загалом та вмінь професійно орієнтованого усного спілкування англійською мовою зокрема; моделювання навчального процесу із використанням запропонованої методики) дали змогу визначити теоретичні передумови дослідження, сформулювати теоретичні та методичні підходи і принципи, які регулюють процес формування змішаного навчання майбутніх соціальних працівників професійно

орієнтованого усного спілкування англійською мовою, обґрунтувати зміст навчання і визначити критерії відбору навчального матеріалу.

Застосування емпіричних методів (наукове спостереження за організацією процесу навчання з англійської мови майбутніх соціальних працівників; анкетування здобувачів вищої освіти для визначення стану англомовної підготовки майбутніх соціальних 21 працівників, їх мотивів та інтересів, ефективності запропонованих під час експериментального навчання комплексів вправ; опитування викладачів, соціальних працівників з метою аналізу сучасних вимог до фахівців галузі, типових ситуацій англомовного спілкування тощо; тестування здобувачів вищої освіти для визначення рівня сформованості в них умінь професійно орієнтованого усного спілкування англійською мовою до експерименту та після; експериментальне навчання з метою перевірки ефективності розробленої методики та більш дієвого її варіанту; методи математичної статистики) дозволили авторці глибше дослідити проблему змішаного навчання майбутніх соціальних працівників професійно орієнтованого усного спілкування англійською мовою.

Використання експериментально-статистичного методу уможливило організацію, підготовку і проведення методичного експерименту, а методи кількісного і якісного аналізу проведення експерименту забезпечили збір та обробку емпіричних даних для визначення ефективності розробленої методики, оформлення та опису ходу і результатів експерименту. Обробка кількісних даних здійснювалася з допомогою багатофункціонального статистичного критерію φ^* – кутового перетворення Фішера та U-критерію Манна-Уїтні.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності. Під час рецензування дисертації порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації) та текстових запозичень не виявлено. Дисертація є самостійно виконаним науковим дослідженням, усі ідеї та наукові положення, викладені у ній, отримані

автором особисто.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Відзначаючи серйозність, наукову добросовісність та цінність зазначеного дисертаційного дослідження, вважаємо за необхідне вказати на деякі дискусійні положення та висловити окремі зауваження та побажання.

1. На с. 36 роботи (п.1.1) зазначено, що навчання професійно орієнтованого усного спілкування англійською мовою майбутніх соціальних працівників повинно базуватись на положеннях особистісно орієнтованого, комунікативного, компетентнісного, професійно орієнтованого, інтегрованого підходів. Далі дослідниця аналізує одну з форм особисто-орієнтованого підходу – особисто-діяльнісний підхід. Варто було б тут згадати інші форми – особистісно-соціально-діяльнісний підхід, системний особистісно-діяльнісний підхід, індивідуально особистісний підхід.
2. Серед компонентів усного спілкування англійською мовою, виокремлених на Рис. 1.1 (с. 41) доречно було б згадати усвідомленість як компонент відповідної компетентності, адже саме про оволодіння студентами компетентностями, необхідними для професійно орієнтованого усного спілкування англійською мовою йде мова у контексті дослідження (с. 39-41).
3. З огляду на важливість вмінь аудіювання у спілкуванні, складність формування зазначених умінь і потребу використовувати ці вміння як у підготовленому так і у непідготовленому спілкуванні, доречно було б у підрозділі 2.2 дисертації доповнити підсистему 3 (Вправи на вдосконалення вмінь спілкування із використанням комунікативних стратегій) вправами і завданнями на розвиток вмінь аудіювання, включивши їх у групи 2.4 і 2.5.

Слід зазначити, що висловлені зауваження та рекомендації не є принциповими і не впливають на високу оцінку наукового рівня дисертації.

Висновок. Аналіз дисертації Малоги Анастасії Анатоліївни «Методика змішаного навчання професійно орієнтованого усного спілкування англійською мовою майбутніх соціальних працівників» та опублікованих за результатами

дисертаційного дослідження наукових праць дає підстави для висновку, що дисертація є оригінальною, самостійною, цілісною, завершеною науковою працею, яка містить наукову новизну, теоретичне і практичне значення, відповідає вимогам спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Дисертація Малоти А. А. «Методика змішаного навчання професійно орієнтованого усного спілкування англійською мовою майбутніх соціальних працівників» на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки відповідає вимогам, визначеним наказом МОН України 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» і затвердженого КМУ від 12.01.2022 р. № 44 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», що дає підстави для присудження Малоті Анастасії Анатоліївни наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської філології
та методики навчання англійської мови
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Дацків О.П.

